

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂSCĂ-CULTURALĂ
ORGAN OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARADULUI

APARE DUMINECA

DIRECTOR:

ABONAMENTE:

REDACȚIA ȘI ADMINISTRĂȚIA
ARAD, STR. EMINESCU 18

Icon. Stavr. Dr. GH. CIUHANDU

Pentru 1 an . . . Lei 300
Pentru 6 luni . . . Lei 150

In preajma restaurării Corporațiilor bisericești

de Prof. Dr. Nicolae Popovici, profesor

La începutul anului viitor se va face restaurarea tuturor corporațiilor reprezentative și a organelor executive bisericești, deoarece cu anul curent expiră periodul de șase ani, pentru care au fost alese și constituite. De astă dată alegerea și constituirea se va face potrivit noului Regulament, votat de Congresul Național Bisericesc în sesiunea din Octombrie 1935 și promulgat prin Monitorul Oficial Nr. 213 din 15 Sept. a. c.

În vederea acestei restaurări, este consult ca toți preoții conducători ai Oficiilor parohiale să facă, din bună vreme, toate pregătirile cuvenite și în special să se îngrijească la timp de alcătuirea *listei membrilor Adunării parohiale*, care stă la baza tuturor alegerilor viitoare. De alcătuirea reglementară și corectă a acestei liste depinde nu numai legalitatea alegerii corporațiilor și organelor constituționale bisericești, ci și întreg bunul mers al vieții bisericești din parohii.

În privința *alcătuirii listei* Regulamentul cel nou dispune, ca preoții parohi să o întocmească **până la 30 Noembrie**, trecându-se în ea toți membrii parohiei, cari întrunesc condițiile reglementare, adică toți acei creștini ortodocși statorniciți în cuprinsul parohiei, cari sunt *bărbați majori, de sine stătători, nepătați și cari își îndeplinesc îndatoririle lor morale și materiale* față de Biserică și așezămintele ei.

Procedura cu privire la alcătuirea listei după Regulamentul nou diferă într-o câțiva de procedura de până acum, deoarece *citirea și șafiarea ei premerge verificării de către Consiliul parohial*, iar *contestățiile împotriva listei stabilite de Consiliul parohial nu se mai adresează Consiliului Eparhial, ci protopopului,*

care hotărăște în mod definitiv asupra contestațiilor. Toate formalitățile trebuiesc îndeplinite cel mult până *la 31 Decembrie*. Consiliului Eparhial i s'a rezervat dreptul de a dispune, oricând, înscrierea sau ștergerea cuiva din listă. Prin urmare, pe când până acum lista devenită definitivă nu mai putea fi la nici un caz modificată în întreg cursul anului respectiv, de aci înainte, foarte corect, se dă posibilitate *Consiliului Eparhial, ca oricând să repare eventualele nedreptăți sau iregularități.*

Procedura în privința alcătuirii listei electorale se pare a fi foarte simplă și ușor de executat. Cei mai mulți preoți o și privesc ca pe un simplu act de cancelarie. Și totuși alcătuirea listei de multe ori este cauza multor neajunsuri, conflicte și turburări în viața constituțională a parohiilor noastre. Această împrejurare provine mai ales din cauza, că nici Statutul, nici Regulamentul nu precizează mai de aproape criteriile, după cari să se aprecieze calitățile, ce trebuie să le aibă ceice sunt de a se trece în listele membrilor Adunărilor parohiale. Căci dacă calitatea cuiva de majorat și de independență poate fi stabilită cu cea mai mare ușurință, apoi cu atât mai mare este greutatea și latitudinea de apreciere, când este vorba de a califica pe cineva de *nepătat* și de a stabili *dacă și îndeplinește sau nu îndatoririle morale și materiale* față de Biserică și așezămintele ei.

În eparhia noastră, însă avem în privința aceasta un prețios ajutor în circulara dată de Veneratul Consiliu Eparhial sub No. 1845/1936, care ne dă indicații precise asupra criteriilor pentru stabilirea celor două calități din urmă. Potrivit acestei circulare *vor fi excluși dintre*

membrii Adunării parohiale toți acei enoriași, cari :

a) trăiesc în *căsătoria lipsită de binecuvântarea Bisericii* (concupini),

b) *nu cercetează biserica în trei Dumineci după oaltă* (can. 80 trulan și 11 Sardica),

c) *nu se împărtășesc cu sf. taine măcar odată în an* (can. 2 Antiohia),

d) au în familie *sectari*,

e) au fost *condamnați* de foruri bisericești sau civile prin sentințe rămase definitive pentru ucidere, furt, calomnie, înșelăciune, camătă, mită, hulirea celor sfinte, manipulare frauduloasă și înaltă trădare și

f) au *datorii bănești față de Biserică și preot* (bir, stole), pe cari refuză a le plăti.

Firește că aceste criterii trebuiesc aplicate cu deplină obiectivitate și mai mult cu blândețe decât cu rigoare. Preoții au datoria să intervină cu tact pastoral în toate cazurile și

să înduplece — atât personal, cât și prin membrii Consiliului parohial și prin alți enoriași, creștini buni — pe tații ceice s'ar găsi în cercurile menționate, ca să se conformeze prescripțiunilor din circulara din chestiune. Timp potrivit pentru aceste intervenții este îndeosebi apropiatul post de dinaintea sărbătorilor Nașterii Domnului. Și *să ne ferim de a aprecia cazurile concrete prin prizma altor interese*, străine de binele sfintei Biserici și mai ales să ne ferim de aprecierea cu dușmănie sau răsbunare personală, fiindcă numai așa vom putea să procedăm corect și să nu greșim la alcătuirea listei membrilor Adunării parohiale. Să urmărim în întreagă procedura noastră numai scopul, ca și prin alcătuirea listei acesteia să punem bază solidă pentru pacea și pentru desfășurarea liniștită a viitoarelor alegeri pentru restaurarea organismului constituțional bisericesc.

Specificul românesc unit (?)

VIII

„Ingâmfare miserabilă mai ales față de neuniți“.

Apostrofarea aceasta a formulat-o, în sarcina Blajului ultramontan, preotul-profesor, isgonit și el de acolo, Simeon Bărnuțiu. El cuprinde marele păcat național, care mai fu semnalat și de atunci încoace, în răspunderea profesorilor și canonicilor blăjeni din veacul XVIII, ca fiind ei „disprețuitori ai vechii ortodoxii umile și sărace și ai celor de dincolo de Munți“¹⁾ adică din Principatele române de pe atunci.

„Ingâmfarea“ avea două aspecte: unul religios-confesional, având la bază pretinsa puritate a dogmei apusene — primită din mâinile ungușorilor iezuiți și a mitropolitului ungușor — în cele patru puncte, și o închipuită superioritate culturală, care se reducea cel mult la cartea teologică învățată de unii preoți uniești prin institute străine. Ingâmfarea aceasta, însă, trecu și dincoace de barierele veacului XVIII și-și primi o expresie dureroasă, prin două forme: întâi, din punct de vedere religios,

printr'un *proselitism feroce*²⁾, susținut și de Stat (vezi articolul nostru precedent); și apoi, din punct de vedere *cultural, prin supralicitarea unafiel ca unic (?) factor de progres național pentru Români*, ca și prin *uneltirile confesionaliste*, sub pretext național. Așa începură, urzite dela Oradea episcopului Samuil Vulcan, agitațiile naționaliste, pentru a exploata confesionalicește buna credință și suferințele Românilor ortodocși³⁾, aflători sub ierarhia sârbească, după cum și unieștii români se găseau — *nu* în mai prospere condiții „naționale“ — sub mi-

²⁾ Până să se fi înființat episcopia unietă dela Oradea (1777), episcopii Blajului aranjau vânatoare de suflete până și în Banat. Astfel după istoricul Samuil *Clain (la Cipariu: Acte și fragmente, pag. 124)*, dela Blaj fură trimiși doi „misionari“ în Banat: călugărul Alecsie Murășanu la Zăbran (1770), iar la Timișoara alt călugăr blăjean, Vasile Chereșteș, despre care ni-se spune din alta parte (*I. Boroș: Monogr. parohiei rom. unite din Timișoara, pag. 25*), pe numele de Keresztesy, că era dintr'o familie de săcui.

Dar „misionarismul“ blăjean ajungea și până la Arad, într'o vreme. O broșură mai nouă dela Blaj, tipărită la 1934 ne desvăluie și o acțiune „misionară“, în inșeși *Principatele române*, pusă sub ocrotirea împăratului dela Viena, în vremea episcopilor Babb și Leményl. Vezi Dr. Coriolan Suciu: *Misionari greco-catolici în Valachia*, Blaj 1934, pag. 8.

³⁾ Vezi a mea: Episcopii S Vulcan și Gherasim Raț, *passim*.

¹⁾ N. Iorga: *Istoria Biser. Rom. (ed. I), vol. II, pag. 202*

mitropolitul unguresc⁴⁾ dela Strigoniu⁵⁾

Cu alt prilej, am demascat de aproape uneltirile naționaliste⁶⁾, cât și amăgirile confesionaliste⁷⁾ — trecute mai apoi în înjurul grosolan⁸⁾ — ale acestor îndrăzneți vânători de suflete, din veacul trecut.

Din partea a doua a aceluiași veac e caracteristic conflictul academic, de idei, sub raport cultural-românesc, ivit în legătură cu un discurs rostit la Societatea Academică română de atunci.

Cazul e următorul: Al. Papiu Ilarian tocmai își citise discursul despre viața și opera lui Gheorghe Șincai (noi știm deja, cât de moderată era, de altfel, concepția lui Al. Papiu Ilarian, despre unație și rosturile ei în raport cu „îngâmfaarea” unionistă, a celor de mai apoi). Și totuși, Al. Odobescu s'a simțit dator să facă lui Papiu Ilarian — care prea trăsese focul meritului de cultură națională spre oala unației — unele corective. Al. P. Ilarian recunoștea, că și Românii din afară de Ardeal au avut „oameni mari, demni de a figura pe-o treaptă alăturată cu a Maior-ilor, a Klain-ilor, a Șincai-lor”⁹⁾.

Merită să ne oprim, mai întâi pentru a face câteva spicuri din însăși publicația lui A. Papiu Ilarian care ne dă, de altfel, un tablou larg despre oamenii de carte și cultură românească al veacului XVIII și o parte din veacul următor: El făcea mențiune și despre ortodocși. de oculistul Ioan Molnar, care pela 1788 scrisese o gramatică, iar pela 1799 o retorică română; tot așa despre Radu Tempea, colegul

lui Șincai având directoratul școalelor românești ortodoxe⁹⁾; despre Paul Iorgovici, bănățeanul luminat, care încă pela 1799 (deci 'nainte de Ciparianismul blăjean) se preocupa de curățirea limbii noastre de ingredientele străine. Dimitrie Țichindeal, deasemeni, e relevat cu laudă, dimpreună cu Gheorghe Lazăr, cari aveau și știință și însufiețire românească, și fără să fi trecut prin școala „unației”.

Papiu Ilarian scoate la iveală și câteva nume de cărturari români din Principatele române de pe atunci, dintre cari, cum spunea însuși Gheorghe Șincai (la 1804), numai unul știe să scrie românește cum se cade: episcopul de Argeș¹⁰⁾. Incolo, exagera în minus pentru cultura românească, întreaga epoca fanariotă.

Mai amintea Al. Papiu Ilarian și de alți cărturari români, macedo-români, ortodocși, cum sunt: Teodor Cavallioti, învățatul protopop român din Moscopole în Macedonia, cu un fel de dicționar greco-româno-albanez; Constantin Hadgi Cehani, din Moscopole, cu știință de istorie; Daniel, autorul unui dicționar grec-modern, meso-român, bulgar și albanez (1802); apoi doctorul G. C. Rosa, cu o lucrare istorică (1809) despre Românii de peste Dunăre; M. G. Boiadgi, cu gramatica sa macedo-română de Viena (1813), cu text grec și german. A. P. Ilarian constată, că tocmai Românii cei mai asupriți, de sub jugul unguresc și din Macedonia, produsera „literații cei mai iluștri”¹¹⁾.

Icoana aceasta, însă, i-a părut lui Al. Odobescu a nu fi completă. De aceea, aceasta prin scrisoarea¹²⁾ sa din 20 August 1869, îi face lui A. Papiu Ilarian mai multe rectificări și întregiri. „Să nu grăbim, zice, a declara geniul națiunii române ca osândit la o deplină amorțire în tot timpul domniei Fanarioților”. Deci semnaleză o serie întreagă de prelați români, cari, dacă n'au proclamat în veacul XVIII, ca în Transilvania, originea noastră latină, dar *cel puțin au umplut țara cu mil de cărți de acelea ce sunau românește, la urechea poporului întreg, dela nașterea pruncului până la astrucarea moșneagului*”.

Pentru cel ce studiază, dintr'un punct de vedere înalt, istoria limbii și a culturii Românilor, oamenii pe cari îi vom cita — zice Al. Odobescu — „sunt oameni mari, demni de

⁴⁾ O deosebire, totuși era, și încă mare: în vreme ce mitropolitul sârbesc St. Stratimirovici dădea „bлагословеніа” sa la tipărirea Mineiilor românești și a altor cărți rituale, românești, la Buda și aiurea, *celalalt mitropolit, unguresc, întreba* pe episcopul dela Blaj, Ioan Leményi — care avea cărți rituale ortodoxe, traduse pe ungurește și voia să le introducă în biserică sa — *Quo jure utuntur Valachi in sacris lingua valachica?* — Cu ce drept întrebuințează Valahii limba valahă în cele sfinte? (Al. Papiu Ilarian: *Istoria Românilor din Dacia super.* Tom I, pag. 122—125)

⁵⁾ Dacă uniții nu făceau fatalul pas dela 1698—1700, ei nu ar fi ajuns sub ascultarea mitropolitului unguresc, după cum nici Românii ortodocși, rămași fără episcopi lungă vreme pe urma Unației, nu erau avizați să intre în legăturile ierarhiei sârbești, care le-a făcut mizerii, dar li-a oferit și o ocrotire puternică, până la Curtea din Viena, apărându-i de urgia catolicizantă. Lucru ce nu trebuie uitat!

⁶⁾ Ep. S. Vulcan și Raț: 113, 170, 138, 308, 314, 321, 356, 359—60 etc.

⁷⁾ Ibid: la indice, titlul „amăgiri unioniste”.

⁸⁾ Vezi: Desbinarea religioasă a Românilor ardeleni pag. 49—59), tratând despre istoriografia iesuitului Nicolau Nilles și a lui Aug. Bunea, cari fac o adevărată școală de po-negrirea Ortodoxiei de totdeauna și de proslăvirea unației.

⁹⁾ A. Papiu Ilarian: Gh. Șincai, pag. 80.

⁹⁾ O. C. 2—3.

¹⁰⁾ O. c. 2.

¹¹⁾ O. c. 10—11

¹²⁾ Publicată în O. c. 79—82.

a figura pe o treaptă alăturată cu a Malorilor, a Klain-ilor și a Șincalilor". Dânsul trece, apoi, o întreagă serie de cărturari români, munteni și moldoveni (dintre 1720—1821), din epoca fanariotă peste care se transpunea Al. Papiu Ilarian, așa de ușor și printr'o reliefare unilaterală a cărturarilor ardeleni.

Corectivul lui Al. Odobescu era bine și cu temeiu aplicat. Dar, deși cercetări erudite de mai apoi (în special d. N. Iorga și alții) au scos la lumină întreg aurul cugetării și culturii românești din veacul XVIII și de mai apoi, reabilitând mulți apostoli culturali de din afara îngustelor frontiere ardeleni unite, totuși, *mirajul cultural, în spirit sectar-unionist, al unora din ardeleni, se mai păstrează. Ba, chiar devine din ce în ce mai înflorit și mai pretențios, violentând adevărul istoric și micșorând rostul așezămintelor de baștină, religioase și culturale, ale Românilor, pentru a înălța prestigiul cultural, închipuit, al fatalului legământ desbinător de viață românească.*

(Va urma)

Congresele religioase mondiale din Anglia

de prof. Vintilă Popescu

V.

Raportul secțiunii a II-a despre Biserică și Stat.

Scopul memorandumului asupra acestei chestiuni nu este de a enunța vreo doctrină abstractă, despre raportul dintre Biserică și Stat, în formă sociologică, legală sau teologică, ci de a exprima atitudinea creștinului față de societatea modernă și puterea crescândă a Statului.

Situațiunea existentă prezintă diferite probleme pentru creștini, atât ca indivizi cât și ca corporațiune. Pentru o înțelegere adevărată a celor ce spunem și pentru o împăcare a diferitelor concepțiuni, trebuie să stabilim dela început anumite principii.

Câteva considerațiuni generale.

Noi vorbim despre creștini: 1) ca membrii ai Bisericii, în sensul unei societăți universale, supra-naturale, pe care a înființat-o Hristos, sau în sensul cuvintelor crezului: Biserica sfântă, catolică (universală) și apostolică; și 2) ca membrii ai diferitelor biserici particulare, congregațiuni sau alte forme de societăți creștine, în care viața Bisericii Una își găsește diferite expresiuni. De aici urmează, că mărturia creștinului se bazează pe revelațiunea lui Dumnezeu, dată nouă în Iisus Hristos; însă ca ființe umane, supuse mărginirii și vinei păcatului, noi luăm parte la responsabilitatea pentru relele timpului nostru și ne apropiem de subiectul raportului nostru cu statul într'un spirit de penitență.

Recunoaștem că, atât ca membrii ai diferitelor Biserici cât și ca membrii ai Bisericii universale, noi

stăm într'o legătură directă cu Statul nu numai în baza unui concordat, ci în primul rând prin poporul al cărui organ politic este Statul.

Prin urmare, datoriile speciale și responsabilitățile Bisericii față de Stat sunt condiționate de toate aspectele vieții sociale a omului, cu cari au de a face atât Biserica cât și Statul.

Recunoaștem Statul ca o realitate istorică, care, în sfera lui este cea mai înaltă autoritate, însă Statul însuși stă sub autoritatea și judecata lui Dumnezeu, și, deci, e legat de voia lui Dumnezeu. El trebuie să fie legea și ordinea și să înlesnească și îmbunătățească viața poporului sau a popoarelor cari-l compun. Dar, în același timp, noi recunoaștem, că Statul ca o formă specifică și ca expresiune dominantă a vieții omului în această lume a păcatului, poate, prin însăși puterea sa și monopolul mijloacelor de corecție, să devie un instrument al răului și întru cât noi credem într'Unul Dumnezeu, ca izvor al Dreptății, noi nu considerăm Statul ca ultimul izvor al legii, ci mai degrabă ca garantul sau păzitorul legii. Statul nu este Stăpânul, ci servitorul Dreptății. Pentru creștin nu poate fi o autoritate mai supremă decât Dumnezeu.

Astfel definit, Statul are un raport dublu față de Biserică: ca menținător al unei ordini, în care creștinii trăesc și mărturisesc pe Hristos; și ca o instituție, prin ale cărei acțiuni poate să promoveze sau să împiedice misiunea Bisericii.

Situația de azi.

În decursul istoriei, Biserica și Statul au luat diferite atitudini variind dela cea mai intimă colaborare până la o completă indiferență și antagonism. Astăzi raportul lor este de un caracter foarte deosebit.

Sunt două fapte caracteristice situației prezente, cari obligă Biserica să-și redefiniească atitudinea sa practică și anume: 1) decreștinarea crescândă a populației; și 2) tendința Statului de a controla viața umană în toate aspectele sale, combinată cu tendința de a atribui o valoare absolută Statului.

Suprema datorie a Bisericilor din toate țările în fața situației prezente din lumea statelor și națiunilor este de a se căi înaintea lui Dumnezeu nu numai prin fapte individuale de căință, ci creind un spirit de căință în toți membrii lor, de a se căi pentru relele ce au făcut și pentru binele ce n'au făcut. Judecata trebuie să înceapă din Casa Domnului. Creștinii n'au trăit după cuvintele Domnului lor: „Voi sunteți sarea pământului și lumina lumii“. În viața socială ei n'au arătat credința în Crucea mântuitoare și au acceptat fără protest împărțirea socială existentă. Bisericile și-au pus încrederea mai mult în oameni decât în Dumnezeu. Astăzi recunoaștem cu adâncă umilință partea noastră de vină și ne decidem, prin grația lui Dumnezeu să ne îndreptăm.

Deosebirea funcțiilor Bisericii și Statului.

Biserica și Statul au, față de societate, de îndeplinit funcțiuni distincte: una ca păstrătoarea și predicatoarea evangheliei mântuitoare a lui Dumnezeu, iar celălalt ca garantul ordinii, dreptății și libertății civice. Biserica va mărturisi adevărurile, cari nu sunt supuse schimbărilor, pentru că ele sunt bazate pe voia eternă a lui Dumnezeu. Caracterul specific al activității Bisericii este Grația și Dragostea; caracterul specific al activității Statului este puterea de constrân-

gere, legală și fizică. Ca urmare, sunt anumite activități sociale, cari aparțin numai Bisericii și altele cari aparțin Statului; și sunt și din acelea, cari pot fi executate de Biserică sau de Stat. Dar oricare ar fi cazul, creștinul trebuie întotdeauna, fie prin Biserică, fie prin Stat, să caute mai întâiu voia lui Dumnezeu.

De aici urmează, că prima datorie a Bisericii într'un Stat este *de a fi Biserică*, adică ea trebuie să mărturisească pe Dumnezeu în lume, prin predicarea Cuvântului lui Dumnezeu, mărturisirea credinței în fața oamenilor, învățarea tinerilor și bătrânilor să observe poruncile divine și să servească Naștina și Statul prin proclamarea voinței lui Dumnezeu ca supremul standard, căruia trebuie să se conformeze și să se supue toate voințele omenești. Față de Stat, Biserică trebuie să se roage pentru Stat și pentru autoritățile lui, să se supue Statului, să coopereze cu Statul pentru promovarea bunei stări a cetățenilor; să critice și chiar să se opue când Statul se depărtează de dreptatea lui Dumnezeu și să caute a penetra întreaga viață publică cu spiritul lui Hristos. Biserică nu poate servi mai bine Statului, decât ilustrând în viața ei proprii felul de viață pe care-l cere Dumnezeu.

În schimb, Biserică cere dela Stat o libertate deplină în determinarea doctrinei sale, în cult, predică și învățatură; libertate deplină în administrarea și numirea organelor bisericesti, cum și în controlul educației preoților ei și al tineretului.

În practică astăzi, Bisericile trebuie să creeze, în mijlocul comunităților locale, naționale și universale, comitete de acțiune cari să stârnească o lucrare creștină în comun. Această lucrare s'ar manifesta prin aceea, că fiecare membru al Bisericii să fie decis că, în orice funcțiune ar fi, să nu uite că este creștin și să coopereze cu statul pentru promovarea binelui obște.

Bisericile trebuie să urmărească, cu un interes deosebit, soarta creștinilor și chiar a necreștinilor din întreaga lume, și să facă tot ce le stă în putință pentru a asigura tuturor un tratament confortabil cu demnitatea lor de ființe umane și de fii ai lui Dumnezeu.

După lungi și înalțătoare discuțiuni, aceste linii generale ale raportului au primit aprobarea unanimă a congresului.

(*va urma*)

„Daco-românismul“ lui Dr. Laurán Ágoston

Ajunserăm s'o auzim și pe asta, Mai bine zis: s'o celim, negru pe alb, în „Vestitorul“, episcopiei unice dela Oradea, sub semnătura unui canonic d'acolo.

Ci-că, un maghiar de pe vremuri li adusesese canonicului Laurán dela Oradea acuzația de „dacoromân“, fiindcă făcuse și el studii, la Roma, unde studiasse și Șincai, „părintele daco-românismului“ — vorba ungurului!

„Daco-românismul“, și Dr. Augustin Laurán: mai mare contradicție nici că se putea închipui! Și totuși s'a găsit cine s'o creadă și s'o dea mai departe, printre Români! Că doar o va crede și altul, cel puțin

acum, după douăzeci și cinci de ani dela moartea aceluia.

S'o credem și noi? Nu se poate! Căci, iată cum se spovedea, la unguri, pe vremuri, însuși Dr. Laurán Ágoston.

Punem mâna pe broșura sa ungurească — ungurește o și scris, cu predilecție! — „A szent Unio“ adică „Sfânta Uniune“ (Ați!-a-i tot ce-l interesa), broșură pe care încă o laudă părintele canonic I Georgescu (nu voiam să-l spunem numele, dar ne fură condeiul).

Cum de mama focului „Laurán și „daco-românist? Când, tot în aceea broșură, iată ce ne spune el, despre sine însuși: Că a fost trimis la Roma, la studii, cu patru clase de liceu făcute la străini după ce „de fiecare an declamase „fideliter“ poezia maghiară „Szülőldem szép határa“ (Holat frumos al patriei mele) (pag. 105) și că, scrisese și „manuale școlare în spirit și direcție patriotică“ (pag. 106). Iar de „daco-românismul“ ce i-se atribue și pe care-l subliniază p. canonic, se leapădă ca de foc, el însuși, prin această mărturisire: „Nu-i așa, d-le Breznay, regret, că eu nu sunt un oarecare daco-românist stricat (vásolt d-korománista), care nici nu și-a însușit limba ungurească? (pag 106).

Iată, încă o mărturisire a „daco-românului“ părintelui canonic: El însuși se laudă (pag. 26) că, în Careii-mari, unde la biserică unieță se ținea predică, alternativ, în ungurește și românește, „dacoromânul“ — trimis acolo de episcopul său (Mihal Pavel), ca să l prohodească pe răposatul protopop unieț român Gheorghe Marchiș, — l-a lăsat în ungurește, cuvântarea de îngropăciune (o reproduce dela pag. 113 în-colo).

Părinte canonic, opucă-te de treabă mai bună, decât de a desgropa „străgoii“ naștinei române! Lasă-i în pace să le fie țărăna ușoară, pe cât li-au fost faptele și viața, de „daco-românești!“!

Despre ce să predicăm?

14 Noemvrie, Duminică XXV. după Rusalii: Sfânta Evanghelie de azi ne amintește de două porunci, despre cari în alt loc (Mat. 22³⁹) Mântuitorul zice: „Înt. u aceste două, atârnă toată legea și proorocii“. Este vorba despre porunca „iubirii de Dumnezeu“ și porunca „iubirii de-apropelui“.

Precum însușirea focului este să încălzească, așa însușirea omului este să iubească. Să iubească pe ziditorul său, din toate puterile sale, pentru care scop a și fost creat și dăruit cu chipul și asemănarea celui ce l-a zidit. Iubirea de Dumnezeu trebuie să fie — fără îndoială — împreună cu iubirea de-apropelui. Nu este adevărată iubire de Dumnezeu aceea, care nu cuprinde în sine și iubirea apropielui.

Cine iubește pe Dumnezeu? (Ioan 14₂₁.) Iar motivul legăturii strânse dintre iubirea de Dzeu și cea de aproapele o aflăm la (I Ioan 4₂₀.) Dealtfel întâia epistolă sobornicească a lui Ioan, ne vorbește aproape numai despre aceste două feluri de iubiri.

Iubirea omenească — într'adevăr — se începe dela lucrurile văzute și simțite și de aci se ridică apoi la cele nevăzute și mai înalte, la Dumnezeu. Acela deci, care nu a putut ajunge nici la gradul întâi de iubire — a aproapelui pe care-l avem înaintea ochilor noștri — cum se va putea ridica la gradul cel mai înalt al iubirii de Dzeu, pe care nu l putem vedea?

„Cel ce zice, iubesc pe Dumnezeu, dar urăște pe fratele său, acela mincinos este (I Ioan 4₂₀).

Ba dimpotrivă, celce urăște pe aproapele, fără îndoială urăște și pe Dzeu. (Zaharia 2₈. Luca 10₁₆. Fapt Ap. 9₁ - 6).

Dacă voiești deci, să iubești pe Dumnezeu, atunci iubește pe aproapele tău, dorindu-l tot binele, răbdându-i defectele și ajutându-i în nevoi după puterile tale. Iarăși, de voiești să nu urăști pe Dumnezeu, nu urî nici pe aproapele, nu-l disprețui, nu-l goni, nu-l huli. Numai așa vei împlini toată legea.

Cronică

Politehnica din Timișoara — o școală de înaltă utilitate națională, inițiată și sprijinită materialmente de municipiu — a avut, Duminică (31 Oct) inaugurarea anului școlar. Cu acest prilej P. Sf. Sa Părintele Episcop Andrei a săvârșit actul religios, în fruntea unui mare sobor de preoți și a ținut o frumoasă cuvântare, adaptată la înaltul nivel științific al Școlii politehnice, militând pentru motivele etice în viață și în afirmarea inginerilor în opera lor de constructori și chiar creatori. (Regretăm că nu putem da un rezumat mai deaproape). Festivitatea școlară, mult înălțată în acest chip, a fost cercetată nu numai de profesori și de studenți, ci și de public numeros, cari cu toții au rămas mai mult ca satisfăcuți după cele văzute și auzite. După săvârșirea actului religios, participanții au vizitat minunata expoziție a Școlii politehnice. Iar d. rector Teodorescu a dat o masă restrânsă, familiară, în cinstea P. Sf. Sale.

Sfințirea Bisericii din Seliște (protopopiatul Radnel) a fost un nou prilej de contact sufleteș, pe care l-a avut P. Sf. Sa Episcopul nostru, cu credincioșii din Valea Murășului. Plecat din Arad din prezidiu, însoțit de C. Sa păr. Viorel Mihujiu și diaconul ceremonial D. Dărău, P. Sf. Sa a dat destinației și aceasta biserică, Marți, în ziua Sfântului Dimitrie. Biserica este nouă, zidită din piatră. Ridicarea ei este urmarea jertfel credincioșilor, puțini la număr, cari au dat material, bani și lucru, răsplătite acum cu o mare mulțumire sufletească și cu laude din partea Arhierului.

Lauda a fost binemeritată și a fost auzită și de credincioși din alte părți, chiar și de pe teritoriul arhidiecezei. La actul sfințirii au slujit și P. C. protopop Procopiu Givulescu și alți opt preoți. P. Sf. Sa li-a cuvântat credincioșilor despre împlinirea poruncilor dumnezeiești în viața creștinească. Prin aceasta s'a în-cununat frumosul praznic religios al regiunii, pentru care P. Sf. Sale i-s'au adus mulțumiri alese din partea preoșimei, care nu mai văzuse asemenea praznic și nu mai auzise o asemenea cuvântare — Ținem să semnalăm în această cronică și numele subvizorului școlar din partea locului, d. Târziu, un animator religios pe lângă subja sa culturală. Servească această mențiune și ca o răsplată a bucurărilor sale strădănil alături și împreună cu Biserica!

Vizitații canonice încă a improvizat P. Sf. Sa, din prilejul întoarcerii dela sfințirea bisericii din Hodoș, oprindu-se la Cuveșdia și la Comiat. Biserica din *Cuveșdia*, prin situația sa excepțional de frumoasă, pe o colină verde, chema spre sine și prin această așezare a sa. Intrând în biserică, imediat s'au adunat mai mulți credincioși: bărbați și femei, pentru cari a avut P. Sf. Sa câteva cuvinte de îndrumare sufletească, — după ce văzuse deaproape cele din altar și din cuprinsul bisericii. Iar jos, lângă școală, aștepta, la întoarcere, d. învățător (nu i-am prins numele), în frunte cu „stolul“ de tineret școlar și alte persoane, făcând P. Sf. Sale ovație și urări, răsplătite cu câteva cuvinte de părintească dragoste și îndemnuri. (Preotul T. Marcu nu venise încă dela sfințirea bisericii din Hodoș).

Tot așa, la *Comiat*, P. Sf. Sa s'a oprit pentru a cerceta sf. biserică, primind și unele lămuriri din partea preotului, C. Sa Tr. Voniga. Stând P. Sf. Sa de vorbă cu credincioșii, adunați în pripă în număr frumosel la sf. biserică, li-a împărtășit și lor câteva sfaturi bune.

Iar întorcând dela sfințirea bisericii din Seliște, P. Sf. Sa s'a oprit și la bisericile din Ilteu, Săvârșin, Toc, Vărădia și Căpruța.

Congresul preoțesc dela Târgul-Murăș, al preoșimei din mitropolia noastră, s'a ținut în cadru și forme deplin satisfăcătoare. Dintre P. P. S. S. Chirlarhi a putut lua parte numai P. Sf. Sa episcopul *Nicolae* al Clujului.

Programa a fost exhaustivă deplin. I s'a adăugat chiar un nou punct de program admis de comitetul Asociației în ședința din preseară. Conferința părintelui Grecu dela Răhău-Sibiu despre problema evreiască sub aspectul intereselor de viață și de progres pentru elementul românesc în țara noastră. Lucrările congresului, despre cari vom da informații mai deaproape într'un număr viitor, au decurs în cea mai perfectă ordine, ce denotă disciplina și înțelegerea Clerului nostru. Cu acest prilej s'a făcut și restaurarea conducerii Asociației pe un nou ciclu de trei ani. Propunerile secțiilor cu privire la restaurare au fost admise de congres, nu tot așa însă și dorința președintelui general care-și anunțase Congresului dorința de a fi înlocuit. Astfel, pe toată linia, conducerea Asociației și rămâne în aceleași mâini.

Relevăm și aci atenția și îngrijirile luate de localnici pentru găzduirea congresului și congresiștilor.

P. S. Episcop Irineu Ctric dela Novi-Sad (Yugoslavia), fiind în Duminica din 17 Oct. a. c. în vizitație canonică la frații sârbi din Arad (v. nr. trecut al acestei reviste) a vizitat și Academia noastră teologică, în aceeași zi la ora 6 p. m. La intrare, corul studenților teologi sub conducerea dlui profesor Al. Lipovan a intonat, într'o melodie foarte vibrantă și înălțătoare: *is pól' eti Déspota, întru mulți ani Stăpâne*. P. S. Episcop Irineu a fost condus, cu întreaga suită, de către I. P. C. S. Păr. Rector dimpreună cu corpul profesoral în Aula Academiei, unde I. P. C. S. Păr. Dr. T. Boliș, rectorul Academiei a rostit înaltului oaspe, în accente emoționante, cuvântul de bun sosii mulțumindu-i totodată pentru această înaltă vizită, cu care P. S. Sa a binevoit a cinsti Academia noastră teologică; a adăugat apoi, că pe Yugoslavi și pe români îi înărășește nu numai aceeași credință de atâtea veacuri, ci și o mulțime de amintiri ce aparțin trecutului, în care Românii ortodoxi din aceste părți erau, o bună vreme, sub cârmuirea ierarhiei sârbești; frățietatea celor două popoare reese cu elocvență din istoria lor, istorie, care n'a putut înregistra între ele năcicând vreun războiu. — A răspuns apoi P. S. Sa, în l. germană, mulțumind pentru primirea ce l se face și accentuând că prelungind pe unde a umblat în România, s'a bucurat de o rară ospitalitate; Ortodoxia este o punte ce ne leagă pe toți întreolaltă și este o putere care acum începe să intereseze pe toți acei ce până mai deunăzi nu-i dădeau nici o atenție; sunt unele confesiuni în cari creștele haosul; în acel haos al lor Ortodoxia le apare — abia acum — ca o descoperire. P. S. Sa încheie, dând arhieriasca binecuvântare. Corul studenților a intonat apoi: „Cerurile spun“, „Întru mulți ani stăpâne“, „Pre Stăpânul“ .. ș. a După ce a semnat Cartea de Aur a Academiei, P. S. Sa împreună cu suita și cu corpul profesoral al Academiei a vizitat salele de cursuri, capela și biblioteca, după care apoi s'a îndreptat la locuința părintelui protopop sârbesc, unde a găzduit. (p. d.)

Conferință Cathetică. La 28 Octomvrie 1937 s'au întrunit preoșii din tractul Buteni în conferința cathetică anuală, în Buteni, sub conducerea P. C. Sale protopopul Ștefan R. Lungu. Lucrările au început cu Chemarea Duhului Sfânt și o predică atrăgătoare a părintelui T. Rusu din Neagra, îndreptată copiilor școlari, cari sub conducerea învățătorului director Crucin au dat și răspunsurile, în cor, la Sfânta slujbă. În școală a urmat apoi conferința Părintelui Protopop Ștefan R. Lungu, tratând despre: „Cântarea bisericească în școala primară“. Prea Cucernicia Sa a ținut să evidențieze rolul însemnat, ce l-au avut în trecut învățătorii confesionali în sânul bisericeii noastre unde conduceau cântările de strană și instrueau copii școlari cu răspunsurile liturgice. Una din concluzii a fost aceasta: Azi, când suntem lipsiți de serviciile acestor

învățători și unde școlarii nu mai știu cânta răspunsurile liturgice, datoria preotului este de a-i instrua în răspunsurile liturgice, a-i învăța să cetească Apostolul și a-i obicinui să cânte răspunsurile la îngropăciuni. — Lecțiile practice au fost prelucrate de următorii: 1. Părintele D. Barbu din Slatina cu povestirea morală „Varul“ la clasa I; — 2. Părintele S. Tăutan din Laz: „Parabola bogatului căruia i-a rodit țarina“, lecție la cl. IV; — 3. Părintele V. Marcu din Moneasa: „Fericii sunt cei milostivi“, lecție la cl. V; — 4. Părintele R. Joja din Ramna: „Mitropolitul Andrei Șaguna“, lecție la cl. VI. — Cu recenzia lucrărilor predate au fost încredințați preoșii: T. Cociu, A. Ionuș, L. Ioja și I. Bodea. În criticile făcute s'a evidențiat că preoșii prelegători la predare au ținut cont de treptele formale, fiind lecția plăcută și atrăgătoare și astfel s'a trezit interesul copiilor față de cele predate. O masă comună a fost oferită din partea Părintelui Protopop, participând alături de preoșii și Domni Dr. Dan, Dr. Horga, avocași și Crucin învățător director, cu toții într'o atmosferă de colaborare frățească.

(Pr. T. Handra)

Liturghia maestrului Trifon Lugojan a fost executată, Duminecă (31 Oct.) pentru a doua oră, în catedrala de aici. Remarcăm acest fapt din simplul și îndatoritorul motiv, că atât compoziția Liturghiei, cât și executarea ei — prin cei doisprezece inși, cât formează societatea corală — au întâmpinat cea mai largă apreciere de bine din partea societății arădane, prezentă la sf. biserică într'un număr frumos, deși era zi de târg. Dăm bucuroși, aceasta știre. Aflăm că, întrucât nu s'ar ivi vr'o pedecă din careva parte, aceasta liturghie se va cânta și în biserică din cetatea Aradului, la serbarea Patronului Regimentului, în ziua Sfinților Arhangheli (8 Noemvre).

Cerc religios în parohia Tomești: s'a ținut Duminecă, 31 Oct. a. c. începându-se cu Utrenia, urmată de sf. liturghie. servită în sobor, de protopop. Ștefan Bogdan din Hălmașiu și preoșii: Indrieș Tiulești, David Tămaș-Obârșia, Toma N. Florea, parohul locului, Ioan Leucian-Leauș și Iosif Petrovici-Rișculița. Răspunsurile liturgice le-au dat școlarii din loc, sub conducerea învățătorului Ioan Pop. La priceasnă a predicat frumos păr. protopop Șt. Bogdan. despre evanghelia zilei (bogatul nemilostiv și săracul Lazar), datoria omului de a asculta cuvântul lui Dumnezeu, de a-l împlini și de a asculta și a cinsti fețele bisericești. Predica a lăsat o profundă impresie asupra ascultătorilor. La stârșitul serviciului divin a dat sfaturi înțelepte poporului, îndemnându-i să jertfească pentru zidirea unei noi biserici.

După aceea, s'a aranjat o procesiune și s'a sfințit monumentul eroilor, celor căzuți în războiul mondial.

Monumentul a fost ridicat de locuitorii din parohia Tomești, la îndemnul și stăruința parohului lor. După sfințirea monumentului, parohul locul a ținut o însuflețită cuvântare despre suferințele Românilor sub slăpânirea străină, lupta lor pentru libertate și datoria noastră de a cinsti pe eroii neamului. Școlarii, sub conducerea învăț. Ioan Pop, au cântat mai multe cântece naționale și au declamat câteva poezii potrivite pentru serbare. La sfârșit d-l învăț. Pop a ținut o frumoasă cuvântare de prea mare la adresa eroilor ortodocși români.

La serbare au luat parte o mulțime de popor din satele din jur, pe lângă cei din loc. Au plecat cu toți mulțumiți și înălțați sufletește la casele lor.

Să dea bunul Dumnezeu, ca sămânța cea bună să fi căzut pe pământul cel bun și să aducă rod în-sutul!

Bibliografie.

Iconom-Stavrofor Dr. Gh. Ciuhandu, Câteva cuvinte actuale despre sf. Biserică. Brad 1937 Bibl. protopoplatului ort. rom. Zărand Nr. 2 Pag. 23, Prețul?

E o broșură care conține o predică ocazională, rostită în Brad, la 22 August a. tr., dar nu o predică de rând, ci o predică ieșită din comun, de conținut doctrinal, istoric și mai ales, de gen apologetic. Valoarea nu numai omiletică, dar și doctrinală — științifică a ei este majorată și prin faptul, că este înzestrată cu multe note explicative și justificative, pentru orice aserțiune mai importantă sau mai interesantă din conținutul predicii.

Ca bază și ca nucleu de cugetare, în jurul cărorora roiesc constelațiile de idei, sunt luate două texte: unul din pericopa sf. evanghelii și altul din cea a apostolului zilei (Mt. 14,22 ss. și 1 Cor. 3,19 ss.). Ambele împletite în această predică, dau același sens și conduc pe cititor simultan spre aceleași concluzii.

Cuprinde: Lămurirea, pe baza texturilor amintite, combinate cu alte citate biblice, a așa zisului „primat“ al sf. ap. Petru; interpretarea greșită romano apuseană și neajunsurile ieșite de pe urma aplicării acestei interpretări; rezultatul: schisma dela 1054, ruptura Protestanților și cea a Anglicanilor. Noi am avut contact organic cu Apusul, dar cu Apusul vechi, sau cu papii din epoca ortodoxă a Romei; ca dovadă, cinstim în sinaxar mai mulți papi sfinți; dar cu papii străni n'avem și nu vrem să avem nimic. Dorim apropiere între confesiuni; dovadă e că stăm de vorbă cu Protestanții și cu Anglicanii, cari își caută vechea credință, dar

nu și-o caută la Roma, pentru că n'o mai găsesc acolo, ci se'ndreaptă spre Ortodoxia noastră, cu care caută relații cât mai dese.

Folosul acestei predici din broșura amintită, ne este cel puțin dublu: Odată, pentru că ne poate servi ca model, fiindă este înșirată pe frumoase trepte psihologice, atât de necesare într'o predică, dar pe cari pușini cuvântători le știu utiliza; iar apoi, pentru că cuprinde chestiuni atât de utile azi, cari fără îndoială, lărgesc tezaurul de cunoștințe ale cititorului.

Claritatea, stilul, autoritatea și competența Autorului n'au nevoie de accent și în consecință, broșura se recomandă singură. Noi îi semnalăm apariția, nu pentru a-i face reclamă, ci pentru ca să se știe că numărul scrierilor aceluiași Autor a sporit cu unu și ca să ia cunoștință de ea toți acei cititori cari mai cred că și pentru cărți bune și de valoare se poate consuma puțin timp.

Se poate avea dela autor, cu 5 lei exemplarul.

(p. d.)

Comunicat.

Pentru știință și orientarea P. C. Părinți protoerei și C. părinți preoți din eparhie, comunicăm, în extras, jurnalul Consiliului de Miniștri No. 2553 din 1937 apărut în Monitorul Oficial No. 215 din 17 Sept. 1937, referitor la impunerea contribuabililor cu cote adiționale suplimentare (taxe comunale):

„In virtutea art. 14 din legea pentru unificarea și simplificarea măsurilor financiare excepționale și sub rezerva ratificării Corpurilor Legiuitoare, am decretat și decretăm:

„Art. I. — Se modifică art. 186 al. 1 din legea administrativă, astfel după cum urmează:

„Dacă cheltuielile ordinare nu pot fi acoperite din veniturile ordinare, administrațiile locale vor putea înfrința temporal cote adiționale suplimentare pe lângă cele prevăzute în articolul precedent, astfel după cum urmează: județele până la 75 la sută din valoarea cotelor adiționale prevăzute în legea pentru unificarea contribuțiilor directe, iar comunele până la 50 la sută din valoarea aceluiași cote.

„Art. II. — Președintele Consiliului de Miniștri și Ministrul nostru Secretar de Stat la departamentul de Interne, este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispozițiilor din prezentul decret.

„Dat în București la 4 Septemvrie 1937.

(ss) Carol.

(ss) Gh. Tătărescu.
președ. Cons. de Miniștri
și Ministrul de Interne*.

Arad, la 28 Oct. 1937.

† Andrei, Episcop